

Jari Parkkari ja Pekka Kannus

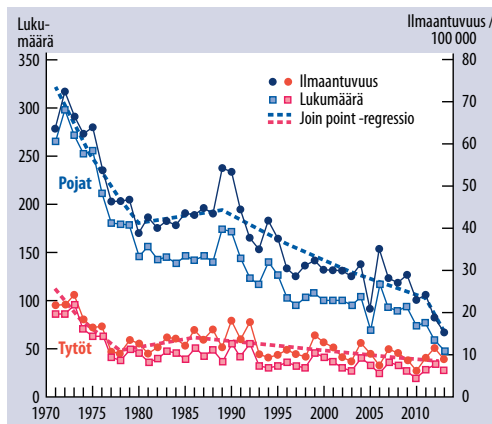
Lasten ja nuorten tapaturmat

Suomessa tapaturmat ja väkivalta ovat keskeisin lasten ja nuorten turvallisuutta uhkaava tekijä (1). Joka vuosi ne aiheuttavat suurimman osan lasten ja nuorten kuolemista. Tuore raporttimme vuosilta 1971–2013 osoittaa, että lasten ja nuorten tapaturma- ja väkivaltakuolemien ilmaantuvuus on ilahduttavasti vähentynyt vuosien saatossa (KUVA 1) (2). Tilastokeskuksen kuolinsyirekisteriin perustuva 43 vuoden seuranta-aineisto sisälsi kaikki 10–19-vuotiaiden tapaturmaiset ja väkivaltaiset kuolemat maassamme. Tahattomien kuolemien pääluokat olivat liikennekuolemat, vesiliikenneonnettomuudet, hukkumiset, kaatumiset ja putoamiset sekä myrkytykset. Väkivaltakuolemien pääluokat olivat itsemurhat ja tapot.

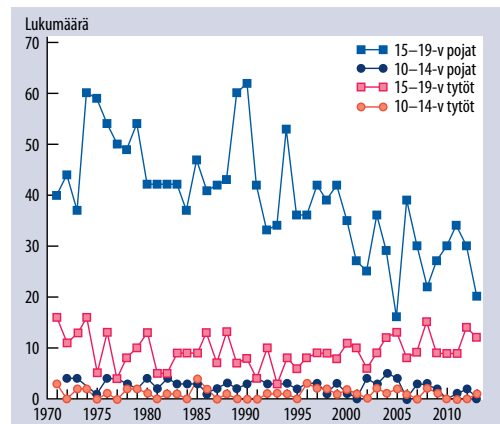
Vuonna 1971 maassamme kuoli 86 nuorta tyttöä tapaturman tai väkivallan teon vuoksi. Poikien vastaava luku oli 265. Vuonna 2013 nämä luvut olivat tytöillä 27 ja pojilla 47. Merkittävin lasku tapahtui liikennekuolemissa ja huk-

kumisissa. Vuonna 1971 liikennekuolemia sattui tytöille 44 ja pojille 128. Vuonna 2013 vastaavat luvut olivat enää 5 ja 17. Monien turvallisuustyötä tekevien tahojen tavoitteena on ollut nolla tapaturmakuolemaa vuodessa. Tähän tavoitteeseen päästiin vuonna 2013 suomalaisten nuorten tyttöjen ja poikien hukkumiskuolemien osalta.

Liikennekuolemien vähentymiseen ovat vaikuttaneet sekä autojen ja liikenteen turvallisuuden parantuminen että traumahoidon kehittyminen. Liikenneonnettomuusrekisterin mukaan liikenneonnettomuuksien kokonaismäärä on maassamme pysynyt samalla tasolla vuosina 1971–2013, vaikka ajoneuvojen ja ajokilometrien määrä on merkittävästi lisääntynyt. Vuonna 1971 maassamme sattui 30 005 liikenneonnettomuutta, kun vuonna 2013 vastaava luku oli 30 101 (3). Samoin ajankohtina loukkaantuneiden henkilöiden lukumäärä oli 10 424 ja 5 090. Vuonna 1971 loukkaantuneista henkilöistä 10 % menehtyi saamiinsa vammoihin, kun vuonna 2013 menehtyneiden osuus oli 4,8 %.

KUVA 1. Tapaturmaisten ja väkivaltaisten kuolemien määrä ja ilmaantuvuus 10–19-vuotiailla suomalaisilla tytöillä ja pojilla vuosina 1971–2013. Joint point -regressioanalyysillä havaittiin merkitsevät muutospisteet ilmaantuvuudessa tytöillä vuosina 1978 ja 1986 ja pojilla vuosina 1980, 1989 ja 2011 (2).

KUVA 2. Itsemurhien lukumäärä 10–14- ja 15–19-vuotiailla suomalaisilla tytöillä ja pojilla vuosina 1971–2013 (2).

Samalla kun lasten ja nuorten tapaturmaiset kuolemat ovat maassamme vähentyneet, on itsemurhista tullut suurin yksittäinen kuolemien aiheuttaja. Onneksi 10–14-vuotiaiden itsemurhat ovat harvinaisia, vain 0–2 tapausta vuosittain. Ikäryhmässä 15–19-vuotiaat itsemurhariski suurenee selkeästi. Vuonna 1971 tämän ikäiset tytöt tekivät 16 itsemurhaa ja pojat 40, kun taas vuonna 2013 vastaavat luvut olivat 12 ja 20 (**KUVA 2**) (2).

Liikunta- ja vapaa-ajan tapaturmat ovat suurin vammoja aiheuttava tapaturmaluokka Suomessa, ja niiden määrä kasvaa edelleen lisääntyneen vapaa-ajan myötä (4,5). Liikuntatapaturmat vaativat joka kolmannessa tapauksessa lääkärissä käynnin (125 000 tapausta vuosittain) ja 5 %:ssa tarvitaan hoitoa sairaalassa heti tai myöhemmin. Liikuntavammojen takia noin 18 000 tapausta vaatii maassamme vuosittain sairaalahoitoa (5).

UKK-instituutti on edistänyt aktiivisesti tutkitusti tehokkaiden liikunta- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisykeinojen toimeenpanoa Liikuntavammojen Valtakunnallisen Ehkäisyohjelman (LiVE) myötä. LiVE-ohjelman tavoitteena on väestön liikunnallisten elämäntapojen edistäminen ja liikuntavammojen ehkäisy. LiVE-ohjelmaan kuuluu kolme toimeenpanevaa hanketta: Terve Urheilija, Terve koululainen ja Smart Moves (6,7,8). Tiedonvälitys tapahtuu valtakunnallisesti eri tahoille järjestetyissä koulutuksissa ja tapahtumissa sekä hankkeiden verkkosivuilla www.terveurheilija.fi, www.tervekoululainen.fi ja www.smartmoves.fi. Terve urheilija -hanke on suunnattu urheilijoille ja heidän valmentajilleen sekä ohjaa-

jilleen. Terve koululainen (TEKO) -hankkeen tavoitteena on edistää ylä- ja alakouluikäisten terveyttä ja ehkäistä koulussa ja vapaa-ajalla satuvia tapaturmia. Vuonna 2014 LiVE-ohjelman toimeenpano laajeni toisen asteen oppilaitokseen. Tämän Smart Moves -hankkeen tavoite on 16–19-vuotiaiden ammattiin opiskelevien nuorten terveellisen ja turvallisen liikkumisen lisääminen, istumisen vähentäminen ja liikunta- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisy.

Vaikka lasten ja nuorten tapaturma- ja väkivalta-kuolemat ovat Suomessa viime vuosikymmeninä kiitettävästi vähentyneet, systemaattista tapaturmien tutkimus- ja torjuntatyötä ei tule jatkossakaan unohtaa. Nykyisestä tilanteesta huolimatta yhteiskunnan tulee turvata alalle riittävät resurssit. Etenkin nuorten itsemurhien ehkäisy vaatii jatkuvasti aktiivisuutta ja valppautta. Koska jokainen lapsen ja nuoren tapaturmainen tai väkivaltainen kuolema on katastrofi, tarvitsemme edelleen lainsäädäntöuudistuksia ja muutoksia ympäristöturvallisuudessa sekä alan tehokasta tiedotusta ja koulutusta niin kodeissa, kouluissa kuin työpaikoilla. ■

JARI PARKKARI, LT, dosentti
Tampereen Urheilulääkäriasema
UKK-instituutti, Tampere

SIDONNAISUUDET
Apuraha (PSHP, VTR-apuraha)

PEKKA KANNUS, LT, dosentti
Tapaturma- ja osteoporoosiyksikkö
UKK-instituutti, Tampere

SIDONNAISUUDET
Apuraha (PSHP, VTR-apuraha)

KIRJALLISUUTTA

1. Markkula J, Öörni E, toim. Turvallinen elämä lapsille ja nuorille. Kansallinen lasten tapaturmien ehkäisyohjelma. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen raportteja 27/2009.
2. Parkkari J, Sievänen H, Niemi S, Mattila VM, Kannus P. Injury deaths in the adolescent population of Finland: a 43-year secular trend analysis between 1971 and 2013. *Inj Prev* 2015 Dec 23 [Epub ahead of print].
3. Tieliihkonnettomuudet 2013. Liikenneturva sekä Tilastokeskus 2014. [- lit/Tutkittua/Tilastot/tilastokirja/ tieliikenneonnettomuudet_2013_netto_id_15139.pdf.
  4. Tiirikainen K, Lounamaa A, Paavola M, Kumpulainen H, Parkkari J. Trend in sports injuries among young people in Finland. *Int J Sports Med* 2008;29:529–36.
  5. Haikonen K, Parkkari J. Liikuntatapaturmat. Julkaisussa: Haikonen K, Lounamaa A, toim. Suomalaiset tapaturmien uhreina 2009: kansallisen uhritutkimuksen tuloksia. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen raportteja 13/2010, s. 27–34.](https://www.liikenneturva.fi/sites/default/files/materiaa-

</div>
<div data-bbox=)

6. Liikuntavammojen valtakunnallinen ehkäisyohjelma. Terve urheilija -hanke. Tampereen urheilulääkäriasema sekä UKK-instituutti 2006. www.terveurheilija.fi.
7. Liikuntavammojen valtakunnallinen ehkäisyohjelma. Terve koululainen (TEKO) -hanke. Tampereen urheilulääkäriasema sekä UKK-instituutti 2010. www.tervekoululainen.fi.
8. Liikuntavammojen valtakunnallinen ehkäisyohjelma. Smart Moves -hanke. Tampereen urheilulääkäriasema sekä UKK-instituutti 2014. www.smartmoves.fi.